Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII. Ч. 149. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 11-го СЕРПНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, AUGUST 11, 1981 No. 149. VOL. LXXXVIII

В Канаді трагічно загинула письменниця Леся Лисак

Баффало, Н. Й. — В суботу, 8-го серпня 1981 року, в канаді біля місцевості Ню Маркет, Онт., поблизу дивізійної оселі „Говерля" загинула в автомобільній катастрофі Леся Лисак, письменниця і журналістка, довголітня співробітниця „Свободи", журналів „Наше Життя", „Жіночий Світ" „Промінь" та інших, член Спілки Українських Журналістів, членка багатьох інших жіночих, професійних та громадських організацій.

Св. п. Леся Лисак

Покійна народилася 14-го квітня 1927 року у Вирлові в Україні, закінчила гімназію у Перемишлі, співпрацювала з драматичною студією Йосипа Гірняка. До З'єднаних Стейтів Америки прибула в 1949 році. Від ранніх початків свого перебування в ЗСА тісно співпрацювала з українською пресою, зокрема „Свободою" і у цьому видавництві появилася її перша книжка „Терпкі пахощі" у 1969 році. Опісля появилося ще три праці цієї авторки, а саме: „Срібна мадонна", „Замок на вулиці Мейн" і „Стежка до дому".

З огляду на довшу процедуру перевезення тіла з Канади до ЗСА, похоронних відправ ще не устійнено і вони будуть подані в окремому повідомленні.

В СССР ПЕРЕСЛІДУЮТЬ ЛИТОВСЬКОГО АМЕРИКАНЦЯ

Вашінгтон. — Балтійсько - Американська Ліга за Свободу Балтики проголосила недавно кілька акцій в обороні несправедливо засудженого в СССР литовського інтелектуала Витаутаса Скуодіса - Бенедикта Скатта, насправді американського громадянина, але литовського дисидента і автора 300-сторінкової недокінченої праці „Духове народовбивство в Литві".

Одна з таких акцій у його користь якраз в середу, 5-го серпня, відбулася в столиці країни, де відома захисниця всіх переслідуваних дисидентів із Східньої Европи конгресменка Миллисент Фенвик, республіканка з Ню Джерзі, відбула особливе переслухання Гельсінкської Групи нагляду за виконанням ухвали про дотримування людських прав з особливим завданням — вглянутися в справу засуду цього балтійського американця ще перед тим, як Конґрес піде на літню перерву. Також цього ж дня відбулося протестне вечірнє зібрання зі свічками й молитвами напроти совєтської амбасади у Вашінгтоні, яке очолила кузинка засудженого Скатта, сестра - законниця М. Алойзія з Вілли Святої Марії у Елмгирстві Пенсильванія.

Цей же Балтійський комітет заповів, що в Чикаго, Ілл., осідку родини засудженого політичного в'язня Б. Скатта, підготовляється демонстрація і протестний марш з будинку родини Скаттів до церкви Пресвятої Діви Марії, Віленської католицької церкви, де Скатт був охрищений.

Як подавалося у „Хроніці Католицької Церкви в Литві", В. Скуодіса було обвинувачено у „слуханні чуженицьких радіопереселань і в антисовєтських настроях". Йому відмовили на суді захисника - адвоката. У протест він оголосив 15-го червня голодівку в Мордовському концентраційному таборі, де він відбуває семирічний строк, протестуючи проти релігійних переслідувань у його країні. Балтійці в Америці, як і інші американці східньоевропейського походження, стурбовані його долею і розгортають широкі акції, додаткові до згаданих вгорі, в його обороні.

В. Скуодіс - Б. Скатт, народився в Чикаго 21-го березня 1929 року і був охрищений в місцевій церкві католиків - литовців у квітні того ж року. Немовлям Скуодіс з батьками повернувся до Литви, незалежної країни тоді, члена Ліги Націй, де виростав і вчився. В 1953 році він закінчив університет у Вільні і працював над різними геологічними проєктами скрізь по Балтійських країнах і навіть у Сибіру, за що потрапив до совєтської енциклопедії. В 1969 року він викладав гідрогеологію і геологічну інженерію у Віленському університеті, де мав досить нагоди і часу придивлятися до „господарювання" зайд у його рідній країні — російських окупантів. Всі ці спостереження дали у висліді В. Скуодісові матеріял для написання монументальної праці про голокост Литви під назвою „Духовий ґеноцид в Литві", незакінчений машинопис якої, разом з двома друкарськими машинками, магнітофоном і матеріялами з самвидаву в нього сконфіскувало при обшукові КҐБ 25-го листопада 1979 року.

Три дні пізніше, 28-го листопада 1979 року, він писав до през. Дж. Картера, в якому описав знущання, яких зазнав від совєтської влади, визнав своє американське громадянство і висловив відданість справі оборони людських справ у світі, — найбільшим поборником якої був в ЗСА попередній президент, — і склав своє приречення обороняти честь країни його народження - Америки й країни його предків — Литви. Через місяць — в січні 1980 року його заарештували і засудили на сім років тяжкої каторги в Мордовії і п'ять років заслання.

З найновіших вісток з життєпису цього дисидента — литовця - американця є те, що він оголосив 15-го червня 1981 року голодівку в ув'язненні, протестуючи проти нелюдської країни - поневолювача СССР, загрози для справи волі скрізь у світі.

ЗНАЙДЕНО НОВУ МОГИЛУ ПОМОРДОВАНИХ ПОЛЬСЬКИХ СТАРШИН

Енн Арбор, Мич. (В.Д.) — У липневому випуску „Вибору новинок", що їх видав Північно- Американська Студія польських справ, появилася вістка про досі незнану могилу помордованих польських старшин із наказу совєтського уряду в квітні 1940 року. Ця вістка, що її надруковано в польському Літературному Інституті в Парижі, авторства Рекульського, появилася у невеликій брошурі п.з. „Чи другий Катинь?"

Автор брошури подає, що польські робітники затруднені при будуванні спільного польсько - совєтського трубопроводу повідомили, що місцеві мешканці запровадили декількох із них до каменоломних ям біля Старобільська й сказали, що тут, у цих каменоломних ямах поховано кілька тисяч польських старшин, які перебували в таборі в Старобільську, і їх розстріляно в квітні 1940 року з наказу совєтського уряду. Як відомо, після інвазії Польщі Совєтським Союзом в вересні 1939 року, совєтські власті захопили коло 15,000 польських старшин, яких якийсь час притримали в таборах у Козєльську (Катинь), Старобільську та Осташкові. Вперше масові гроби цих старшин відкрила німецька окупаційна влада в 1943 році; в загальному існувало припущення, що всіх цих старшин помордовано в Козєльську (Катинь), а про інші табори смерти в той час ніхто ще не чув.

(Старобільськ—це містечко на схід від Харкова; в ньому живе коло 26,000 мешканців і в ньому знаходиться багато промислових фабрик).

А. Рекульський пише, що є дуже тяжко перевірити — чи в Старобільську є дійсно похоронені польські старшини. Справа в цьому, що коли польські робітники під час т. зв. задушок (поминки на гробах, які в Польщі припадають на 1-ше листопада) світили свічки на гробах, то поліція, яка там постійно має варту, нікого не допускала близько цих каменоломнів. Те має вказувати на це — каже автор, — що совєтська поліція мусіла там „сховати" замордованих польських старшин.

Як відомо, уряд СССР і в дальшому твердить, що це німці замордували польських старшин, але ці закиди, між іншим, відкинув Нюрнберзький Трибунал.

Кружляють поголоски, що в 1956 році Хрущов хотів виявити таємницю про Катинь, але тодішній прем'єр Польщі Ґомулка мав благати Хрущова не виявляти всього злочину, бо справа морду польських старшин була особливо емоційним питанням у Польщі, і такою вона й залишилась посьогодні.

МОСКВА ПОГРОЖУЄ БУДОВОЮ НЕВТРОННОЇ БОМБИ

Москва. — Совєтський Союз, який на деяких відтинках здобув збройну перевагу над країнами Заходу, робить всі зусилля, щоб тієї переваги не втратити. Він постійно й приспішено дозброюється на всіх відтинках. Після проголошення урядовими чинниками ЗСА інформації про пляни фабрикувати невтронну бомбу, совєтський уряд через своє інформаційне агентство ТАСС повідомив, що СССР також готовиться продукувати таку бомбу.

Технологія побудови невтронної бомби в ЗСА давно відома й існують практичні можливості негайно почати її продукувати. ЗСА вже були близькі тієї продукції на початку 1978 року за президентури Джіммі Картера. Після короткого спротиву головні західні країни погодилися на те, що ті бомби будуть магазиновані і на їхньому терені. Одначе президент Картер мав ще ілюзії в справі детанту і розбудови співпраці з СССР, тому й припинив продукцію тих бомб, а Москва вміжчасі готовила збройний напад на Афганістан, пенетрувала інші країни та приспішено зброїлася, щоб добитися збройної переваги й тією перевагою шантажувати вільний світ і вимушувати від нього під загрозою зброї концесії.

Одначе совєтська політика застрашування не дала найменших наслідків. Навпаки, побачивши в якому напрямі йде розвиток, а особливо після совєтського нападу на Афганістан, американські уряди, спершу президента Картера, а відтак Роналда Регена перейшли до політики реального протиставлення СССР. В четвер, 6-го серпня, президент Реґен рішив, що ЗСА приступають до продукції невтронної бомби.

Совєтський Союз зразу відповів на це брутальними нападами на Вашінгтон і на керівних діячів ЗСА. Одночасно з тим в офіційному комунікаті СССР заповіджено, що відповідь СССР на це буде така сама, тобто що Москва розпічне продукувати власні бомби того типу. Тим повідомленням ТАСС заперечив попередні запевнення Совєтського Союзу, що він не підготовляє технології продукції таких бомб.

Для ЗСА важливою в тій справі є постава їхніх союзників, а в першу чергу найбільш загроженої Совєтським Союзом Західньої Европи. Першим відгукнувся уряд Західньої Німеччини, заявивши, що справа продукції невтронної бомби Америкою є внутрішньою американською справою, бо бомба буде продукована й магазинована на терені ЗСА. Союзники ЗСА прийняли повідомлення про виробництво невтронних бомб зрівноважено в свідомості, що ЗСА ніколи не розпічнуть аґресивної війни, а тільки будуть боронитися і боронити своїх союзників у випадку ворожого нападу, тобто нападу з боку СССР.

У світі

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ПРЛЯМЕНТ дав вотум довір'я новому кабінетові Беґіна одним голосом більшости. палямент, який складається з 120 депутатів, 61 голосом потвердив представлений Беґіном кабінет. Але заки дійшло до того, відбулася дуже гаряча 15-годинна дискусія. Дискусія не була позбалена драматичних і гумористичних моментів. Зосередилася вона не тільки довкола різних політичних питань, але також заторкнула фундаментальні проблеми. Беґін для отримання потрібних йому голосів релігійної правиці, його бльок Лікуд мав тільки 49 мандатів, пішов на різні уступки ортодоксальним рабинам і віруючим. Зате найгостріше заатакувала його Партія праці. Атаки Партії праці прибрали особистий характер проти Беґіна, за що він був змушений публічно назвати лідера опозиції брехуном. На запит, як він думає укладати стосунки з СССР, Беґін відповів, що він радо прийме пропозиції Москви відновлення дипломатичних стосунків, які Москва зірвала 1967 року, але додав: „одначе ми самі до Москви в цій справі не звернемося". З огляду на заїлість внутрішніх конфліктів та на найменшу можливу більшість теперішньому кабінетові Беґіна не віщують довгого існування.

ЗБУНТОВАНІ ВІЙСЬКОВІ частини в місті Санта Круз, Болівія, надалі відмовляються визнати військову хунту, яка перебрала владу після резиґнації президента Мези. В Ля Паз столиці Болівії, також ситуація неясна. Частина державних установ підтримує хунту, а частина симпатизує далі зі збунтованими військовими частинами. Генерали Альберто Буш і Луціо Ріверо в Санта Круз вимагають, щоб керівники хунти прибули до них на переговори. Інформаційні джерела хунти повідомили, що переведуть збройну акцію з повітря і на суші проти збунтованих у Санта Круз, але до цього не дійшло.

СЕНЕҐАЛЬСЬКІ ВІЙСЬКОВІ частини, які ввійшли до Ґамбії на запрошення президента Давди Джавара, щоб допомогти йому навести лад в країні й перемогти повстанці здобули всі частини столиці Ґамбії—Банджул У дільниці, де був найсильніший опірний пункт повсталих, вони знайшли понд сто закладників. Між закладниками були також діти президента Джавара й інші члени його родини. Повстанці утекли з міста перед наступаючими відділами сенеґальців, але не піддалися. Постає небезпека, що вони почнуть напади в терені, де з огляду на брак комунікаційних засобів буде важко взяти їх під контролю.

НОВІ ІНФОРМАЦІЇ, які напливають з району Балтицького моря, де відбуваються великі совєтські морські маневри, подтверджують факт, що це найбільші морські маневри на Балтиці після Другої світової війни. Беруть у них участь 17 великих морських одиниць і 54 малих. Данські інформаційні джерела повідомляють, що через морські проліви з Північного моря на Балтику ще далі перепливають совєтські морські одиниці. Одною з головних цілей тих маневрів випробувати десантні операції совєтських морських сил. З того приводу участь у маневрах беруть спеціяльні відділи морської піхоти СССР й десантні кораблі. Маневри мають типовий офензивний характер і міжнародні спостерігачі підкреслюють, що досвід з тих маневрів може однаково добре придатися на всіляких водах та на різних континентах. Офензивний характер тих маневрів і їхня головна ціль перевести десант значніших бойових морських операцій в умовах всякого терену є складовою частиною плянів совєтського головнокомандуючого всіх морських сил адмірала Серґєя Ґоршкова перетворити совєтську фльоту в чинник, який зможе відіграти вирішню ролю в глобальних совєтських ініціятивах.

ЗБРОЙНЕ ПЕРЕМИР'Я між арабами й Ізраїлем в районі Ливану триває вже декілька днів, але Ливанові воно не принесло більших полегш. Навпаки, положення в Ливані приспішено гіршає й постають серед населення нові труднощі й конфлікти, які можуть довести до небезпечних наслідків. В пресі вже були вістки про міжусобиці між різними елементами ливанського населення, які часто перетворюються у збройні зудари, що доводять до вбивства. Останні дні також принесли зріст ворожнечі між християнськими міліціями. Конфлікт між групами прихильників колишнього президента Ливану Сулеймана Франджє і відділами Фалянґи прибирають на силі. Господарська ситуація гіршає з дня на день і вже в багатьох місцевостях не стає для населення хліба, а інших харчових продуктів уже давно велика нестача. Обіцянки з боку окупаційних військ Сирії покищо залишилися на словах.

Реґен дав запевнення Садатові

Вашінгтон. — У висліді вичерпних розмов між президентом Роналдом Реґеном і його гостем президентом Єгипту Анваром ель Садатом, Президент дав запевнення Садатові, що ЗСА й надалі братимуть активну участь у розвитку подій на Близькому і Середньому Сході.

Після переведення розмов президент Реґен сказав: „Очевидно, що я чув багато про президента Садата і тому був оптимістично наставлений, що він встановить з нами тісний контакт. Мій оптимізм оправдався. Я високо ціню президента Садата за те все, що він дотепер зробив, а, пізнавши його, я ще поглибив свою пошану до нього". Президент Садат не залишився задовжений у відповіді на слова Президента. Він сказав: „Я направду щасливий, бо після цієї візити я можу сказати, що я маю щастя бути приятелем президента Реґена, великого лідера великої нації".

В часі дискусій, які перевів президент Садат у Вашінгтоні, широко обговорено уживання американськими збройними частинами воєнної бази в Рас Баняс в Південному Єгипті над Червоним морем. Президент Садат дав письмове з'ясування цього питання, після чого ЗСА приступлять до розбудови тієї важливої бази, яка може стати центром американської оборонної системи в цьому обширі.

контактів з ПВО. Американські урядові чинники висловили задоволення з приводу участи Палестинської Визвольної Організації в перемир'ю на Близькому Сході, але для офіційних контактів Вашінгтону з ПВО потрібне визнання нею існування держави Ізраїля і її права на всебічний розвиток. Іншими словами Вашінгтон чекатиме, аж Ізраїль і ПВО визнають себе взаїмно, а тоді ніщо не стоятиме на перешкоді для контактів між Вашінгтоном і ПВО.

Проблему совєтської загрози в часі перебування президента Садата в Вашінгтоні обговорено під кожним кутом, а головно у політичному і військовому аспекті. Тому президент Садат крім вичерпних розмов з президентом Реґеном і державним секретарем Алєксандром Гейґом відбув розмову із секретарем оборони Каспаром Вайнберґом.

На закінчення свого побуту в ЗСА президент Садат відвідав колишнього президента Джіммі Картера в його домі в Плейнс, Дж. При тій нагоді президент Картер виступив з критичними заввагами з приводу зволікання переводження ухвал в Кемп Дейвид у життя.

СССР ВІДКИНУВ ПРОПОЗИЦІЇ ЗАХОДУ

Вашінгтон. — Західньоевропейські держави висунули ініціятиву для мирної полагоди совєтсько-афганського збройного конфлікту та виходу совєтських військ з Афганістану. Цю ініціятиву підтримали ЗСА. Москва відкинула її, чим унеможливила мирну розв'язку того небезпечного конфлікту.

В імені західніх держав до Москви їздив лорд Каррінгтон, міністер закордонних справ Великої Британії. Після його з'ясування цілої проблеми й переведених розмов з керівниками совєтської політики, Москва заявила, що пропозиції не приймає. Таку саму відповідь дістали американські дипломати, які зі свого боку підтримали ті мирові пропозиції.

Афгансько-совєтський конфлікт, який виник після збройного нападу СССР на територію Афганістану та окупацію його значної частини, ступнево поглиблюється й загострюється. Цивільне населення поносить щораз важчі втрати, бо совєтські військові частини й їхні афганські помічники атакують села й міста, щоб stероризувати й поставити його проти самостійницьких елементів. Маріонетковий уряд Кармаля Бабрака не лише не має впливів серед населення, але також не має відповідних осіб для обсади найважливіших постів. Для здобуття прихильнішої постави серед населення уряд Кармаля Бабрака почав при помочі совєтських чинників організовувати ісламські угрупування підтримки московської політики. Це ще більше загострило положення внутрі країни й збільшило внутрішню боротьбу між афганцями.

Москва намагається всіми засобами втримати при владі свого ставленника Бабрака. В тій цілі за посередництвом Індії вона хоче склонити сусідів Афганістану, а в першу чергу Пакістан і Іран до двосторонних розмов з режимом Бабрака. Рівночасно з тим Москва пробує тероризувати Пакістан, щоб склонити його до таких розмов, які означали б політичне визнання уряду Вавракa. Власне з тих причин в Пакістані, а навіть частково в Ірані, зростає спротив проти двосторонніх розмов з маріонетковим урядом Бабрака.

Згідно з останніми інформаціями вже понад два мільйони афганців втекли з теренів окупованих військами СССР. З того близько півтора мільйона живе в Пакістані, а решта в Ірані. Положення в Афганістані стає щораз більше нестерпне й населення знаходиться в крайній нужді.

Дю Понт виграв боротьбу за Коноко

Вашінгтон. — Драматичну боротьбу за перебрання дев'ятої по величині в світі нафтової компанії Коноко виграв промисловий ґіґант Дю Понт. Дю Понт є найбільшою хемічною фірмою у світі, яка одначе тепер, як і всі інші великі фірми, є значно диферсифікована, а перебрання нею Коноко ще більше здиферсифікує її.

Дю Понт є семою по величені промисловою корпорацією в ЗСА. Впродовж приблизно 200 років своєї діяльности на терені ЗСА після прибуття її засновників з Франції фірма та розбудовувалася й росла. Спершу це була виключна хемічна фірма, яка крім цивільного ринку обслуговувала військові потреби Америки, але з часом та фірма охопила і інші ділянки. Мала вона найбільший бльок акцій Дженерал Моторс, але на підставі закону про картелі уряд змусив її позбутися уділів тієї автомобільної компанії З приходом теперішнього республіканського уряду президента Роналда Реґена який дивиться на застосування приписів протикартелевого закону лібрально та у зовсім новій господарській ситуації Дю Понт могла поруч інших великих фірм робити заходи для закупу такої скількости шерів компанії Коноко, щоб її фактично перебрати.

Боротьба за перебрання Коноко є ілюстрацією су-

(Продовження на ст. 4)

В Америці

КРИСТОФЕР КУК, старшина американської армії і спеціяліст від ракетної зброї, став тепер перед військовим судом і має відповісти на закиди прокуратури, яка обвинувачує його у відвідуванні без попереднього узгіднення зі своїми зверхниками совєтської амбасади у Вашінгтоні і передачі засекречених матеріялів, які мають стисле відношення до ракетної зброї. Кук признався вже на першій сесії суду, що він на протязі одного року відвідав 13 разів приміщення совєтської амбасади, робив відбитки засекречених матеріялів і передав їх совєтським представникам. Матеріяли були вартісними, бо вони відносились до розположення американських нуклеарних далекосяжних ракет.

ПОШТОВИЙ УРЯД З'єднаних Стейтів Америки випустить вже 19-го серпня ц.р. поштовий значок, який звертатиме увагу на проблему алькоголізму в ЗСА. Конґресмен Френк Ґуаріні з 14-го виборчого дистрикту в Ню Джерзі, член конґресової комісії для поборювання алькоголізму, стрінувся з директором стейтового комітету нагляду за розвитком і боротьбою з алькоголізмом Рівеєм В.Реґеном і передав йому взірець 18-центового значка. Тільки у нюджерзському стейті є зареєстрованих понад 450,000 алькоголіків.

ДЕПАРТАМЕНТ СІЛЬСЬКОГО господарства знайшов вихід, як позбутися великої надвишки американського масла. Спочатку була пропозиція продати 100,000 тон масла Совєтського Союзові, очевидно за дуже низьку ціну. Однак тому, що такої трансакції американський Уряд ніколи не переводив в минулому і СССР не має статусу упривілейованої держави в торговельних справах, ЗСА вирішили продати масло Новій Зеляндії, яка в свою чергу передпродасть це масло у своєму перепакованні Совєтському Союзі. Проти продажу масла по зниженій ціні для СССР протестував раніше державний секретар Александер Гейґ й інші офіційні особи. Для ЗСА така продаж була конечною, щоб вдержати ціну масла на дотеперішньому рівні і не пошкодити фармерам.

ПРЕЗИДЕНТ НАЙБІЛЬШОЇ американської проспілки — Американської федерації праці — Конґресу індустріяльних організацій Лейн Киркленд, виступаючи на конференції АФЛ—КІО в Чікаґо, зайняв дуже обережну поставу до страйкуючих контролерів на летовищах. Він в загальному критикував економічну політику президента Роналда Реґена, яку він називав „контреволюційною", зверненою на знищення того, що бло здобуте робітниками за останніх 50 років, але не зупинявся окремо над проблемою страйку контролерів, чого вони сподівалися. Президент профспілки автомобільних робітників Даґлес Фрейзер зайняв більш войовничу позицію. Він пропонував, щоб профспілки закликали своїх 15 мільйонів організованих членів бойкотувати повітряний транспорт на знак солідарности зі страйкуючими. Киркленд однак відмовився підтримати Фрейзера і заявив, що персонально він не буде користуватись тепер цим транспортом, але вважає, що пропонований заклик не є на місці. На знак солідарности зі страйкуючими, він поїхав на летовище О'Гер в Чікаґо і символічно прийняв участь в пікетуванні летунських компаній.

СЛУЖБОВЦІ ФЕДЕРАЛЬНОГО БЮРА Інвестиґацій (ФБІ) виявили на денне світло 30-місячну акцію проти торгівлі наркотиками у стейті Флорида, відкрили мільйони долярів у нелеґальній торгівлі і розпочали широкі арешти перших 60-ох „торгівців", в більшості колюмбійців, які недавно, або вже раніше прибули на Флориду.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

P.O. Box 346 Jersey City N.J. 07303

Лекція Москві

Близький Схід — це малий простір і малі армії оперують на ньому. Цей простір вже від довшого часу під особливою увагою Москви. Москва за всяку ціну намагається свою ногу поставити там твердо, але останньо вона знову зазнала великої невдачі. В обличчі рішучої відповіді Ізраїля на провокації совєтських протеже в тому обширі Москва мовчить, а на тих протеже шкіра тріщить.

Свою заінтересованість і пов'язаність із цим простором Москва наголосила останньою особливою демонстрацією. Цією демонстрацією були спільні морсько-сухопутні маневри совєтських і сирійських збройних сил. Хоч їх не було багато, але демонстрація була очевидна. Вона мала вказувати на те, що совєтська збройна сила є в цьому просторі, вона ним заінтересована і в потребі інтервеніюватиме. Не зважаючи на це, або може саме тому, ізраїльські збройні сили сконцентровано вдарили по совєтських протеже — палестинських партизанах і терористах — завдали їм вийнятково нищівні удари і тим доказали, що совєтський протекторат це у великій мірі блеф, а не беззастережна підтримка.

Події у Ливані і в сумежних просторах характеристичні і для тих просторів і для нашої доби. Летунство бомбить військові пункти і відкриті міста, морська фльота обстрілює береги, робить десанти, а бойові групи спеціяльних призначень господарять на чужій території — і все це без виповідження війни. Ізраїль завжди готовий рішуче і цілою своєю силою відбити напад на нього, але такої нагоди, як тепер, він давно, або ще взагалі не мав. Палестинські збройні частини на терені Ливану дістали маси нової зброї, включно з ракетами й „катюшами", які наносили спустошення серед німецьких вояків у другій половині Другої світової війни, й заповіли, що цим „гостинцем" потрактують Ізраїль; Сирія здобула перевагу над християнами в Ливані й на їхній території примістили ракети в однаковій мірі спрямовані проти Ізраїля, як і проти християнського населення. Це все вистачало для ізраїльських протизаходів на більшу скалю. Але тут ще й прийшов дуже щасливий припадок для Ізраїля: спільні маневри совєтських і сирійських збройних сил. Москва хотіла задемонструвати не лише свою велику збройну силу, яка може досягти кожного закутка нашої плянети, а тим більше її „сусідства", як каже московська пропаґанда" тобто басейн східної части Середземного моря, але й продемонструвати в ній своє реальне заінтересування, а навіть свою російську збройну присутність. Це, очевидно, дало Ізраїлеві всі правні й політичні підстави, а ще більше чуттєву атмосферу для значно поширених збройних акцій.

Два тижні в Ливані — на суші, в повітрі і надбережних водах — діялося мале пекло. І тут виявився у повній наготі совєтський блеф. Хоч так недавно там демонструвала совєтська морська фльота, а „доблесна" морська піхота „штурмувала" сирійські береги і „здобувала" їх десантом з кораблів, то тепер у великій потребі росіяни взагалі не показалися. А до того Москва ще й відмовчувалася. Не було ані одної грімкої, як звичайно заяви, ані погроз, ані навіть бутних демаршів до Ізраїля, чи будь-кого іншого. Присутність Москви, не декляративна, а та реальна, дійова на Близькому Сході стала під великим знаком запиту.

Зовсім природно, що в такій ситуації мусіло прийти до перемир'я. Сирія і ті арабські країни, що її справді підтримують, а ще більше ті, які розраховували на совєтську допомогу, мали перед собою вибір : відповісти на збройні виступи Ізраїля своїми збройними виступами, або відступити. Це була така очевидна дилема, що виманевруватися з неї не було можна. А відповісти Ізраїлеві у його „стилі", значило спровокувати його на нову серію ще рішучіших реакцій і відповідей. А тоді, — тоді можна б було піти пожалуватися до Москви і тільки. Бо реальної, самозрозумілої в тій ситуації допомоги, тобто збройної допомоги від неї аж ніяк не можна було сподіватися.

Таким чином арабам прийшлося вивчити ще одну лекцію. Очевидно, тим арабам, які забагато розраховували на Москву. А Москві прийшлося пройти ще через болючішу лекцію й вона побачила, що її пляни в тому просторі, маневри, а навіть її шантаж силою не можуть будь-кого застрашити, змусити до поступок, а чи взагалі породити бажані для неї наслідки. Такі болючі лекції не проходять намарно. Ті, що перейшли через них, вчаться на них. І Москва напевно готуватиметься основніше, заки знову штовхне Сирію, чи ПВО до агресивних заходів проти Ізраїля на ширшу скалю.

А покищо в найближчому розвитку подій на Близькому Сході російської присутности немає. Немає совєтських дипломатів у полагоді складних питань на відтинку Ізраїль-Єгипет, немає їх совєтської стопи у творенні збройної формації для оборони Синаю, не було московського амбасадора при привіті президента Анвара ель-Садата на Вашінгтонському летовищі в вівторок, 4-го серпня.

Ярослав Гайвас

ПЕРЕД ВИРІШНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Дев'ятим надзвичайним з'їздом комуністичної партії Польщі закінчилася одна з фаз історії Польщі після Другої світової війни. Кінчилася та фаза довгою, важкою, а навіть запеклою битвою між сучасною Польщею й червоною Москвою, що тривала коло одного року. Почалася та битва на весні — літом 1980 року виступами робітників і швидко осягнула свою високу напругу під кінець серпня цього ж року. А потім крок за кроком здобували поляки новий ґрунт, аж дев'ятим надзвичайним з'їздом комуністичної партії прийшли до завершення тієї битви основними змінами й перебудовою самої комуністичної партії. Неймовірна ситуація: Польща оточена совєтськими дивізіями, зі совєтською залогою внутрі країни, з потужною московською агентурою, що просякла її цілу структуру, проти волі Москви заперечила ті принципи, на яких Москва стоїть і на яких хоче перебудувати світ. Перемогу здобуто, успіх осягнено, але він не остаточний. Це тільки кінець однієї фази.

Польський успіх тільки загострив і поглибив дотеперішній конфлікт: Варшава — Москва. Вислід битви приніс Росії ганебну і несподівану поразку, а Польщі нові далеко важчі й складніші як дотепер завдання. Величина й вагомість тих завдань, такі, що не раз здається ледве чи вони можуть бути виконані.

Але тут вибору немає. Перед поляками є тільки або-або: або межовими зусиллями й колосальними жертвами пробиватися вперед, або програти й опинитися у гіршому положенні, як було перед тим.

Ставка противників

Ставка по обидвох боках — дуже висока. Большевики змагаються за свій моральний і ідеологічний пріоритет, за збереження ролі Москви, як комуністичного духового центру й червоної Москви, на яку звернені очі всіх комуністичних „вірних", поляки боряться за стиль і зміст свого життя, за право бути собою. Комунізм, марксизм, ленінізм, клясова боротьба — це все димова заслона слів, за якими той основний факт життя, яким є боротьба двох народів, що з них один змагає до свобідного існування і розвитку, а — другий до накинення йому своєї волі і своєї влади.

Вже дотеперішній розвиток подій, а зокрема остання битва виявили характер обидвох протагоністів. Червона Москва, озброєна до зубів величезна мілітарна машина, домінуюча матеріяльна потуга наших днів, але зовсім розгублена, відстала і безрадна. Зв'язана, а чи навіть закована своїми власними фразами й вигадками й через те нездібна бачити життя і життєвих подій сучасности такими, якими вони є, а тільки через призму своїх відсталих, приналежних до минулого формулок. З другого боку — Польща, зі збудженою вірою в себе і свою ролю, готова на труди й жертви в ім'я свого призначення і своєї життєвої візії та найосновніших життєвих потреб. У тому протиставленні в теперішній ситуації Москва виявила наскільки вона позбавлена тієї передбачливости й широких горизонтів, які завжди товаришать творчій суспільній і державній системі, що має перед собою майбутнє. Повний ідейно-моральний нігілізм, замість принципів — повторювання схоластичних формул сторічної давности і практичний неґативізм, який не всилі поставитися до життя і його проблеми творчо — оце, що запрезентували Брежнєв у Москві, а Суслов і Громико у Варшаві, обговорюючи польські справи й намагаючись переконати польських комуністів. Очевидно що з таким „вантажем" вони не могли виграти. І тому навіть колишньому шефові польського Уряду безпеки Кані і гарячому прихильникові співпраці з Москвою генералові Ярузельскому, який любить хвалитися своїми приятелями — совєтськими генералами, арґументи й слова московських гостей звучали бездушно й пустопорожньо.

На щастя, конфлікт не довів до силового зудару. На довшу мету Москва вже не може виграти. Але — на коротку вона могла не лише в крові скупати Польщу, але й знівечити в ній чимало нових творчих сил. Совєтська збройна сила, на сьогодні могутня і сліпа машина, могла б начинити величезних шкід польському народові. Але обійшлося без цього, різні інші перешкоди стали росіянам на дорозі й це було щастям поляків. Накінець Москві навіть не вдалося не допустити до відбуття дев'ятого надзвичайного з'їзду польських комуністів, який припечатав московську поразку. Усвідомляючи собі цю небезпеку Совєтський Союз порушив усі пружини, щоб до дев'ятого з'їзду не допустити. Але „ні прозьби, ні грозьби" ні дивізії на ґраницях, ні навіть юдина робота чеських вислужників — про східнонімецьких нічого й говорити, а інші радше відмовчувалися, або кивали „пальцем у чоботі" — успіху їй не принесли. Москва опинилася перед розбитим горшком, а Польща перед новими величезними завданнями.

(Продовження на ст. 3)

Ольга Кузьмович

РОБЕРТ МОЗЕС — ЯКИМ Я ЙОГО ЗНАЛА

Коли перед кількома днями радіо, телевізія і преса подали вістку про смерть Роберта Мозеса, видавалося, що нагло ціле місто Ню Йорк віддає йому останню пошану. Як це звичайно буває, після смерти людини, що стояла в центрі публічного життя, пригадали собі усі його заслуги, а призабули хиби. Але все ж у тому випадку не було частої у таких випадках пересади чи патосу при перелічуванні заслуг.

„Майстер будівлі", як називають Мозеса, це людина, якій ми всі мешканці великого Ню Йорку завдячуємо кожний наш виїзд у природу, кожне перебування над морем, кожну мистецьку чи спортову приємність. Хто бачив у „Ню Йорк Таймсі" із 30-го липня ц. р. мапу та список доріг, мостів, будівель, які постали за ініціятивою Мозеса, той знає, що це правда.

Сорок чотири роки його праці, як плянувальника і організатора всіх задумів для покращання життя мешканців Ню Йорку, незалежно від їхніх матеріяльних спроможностей — це була постійна боротьба із політиками та офіційними чинниками, що протиставилися сміливим плянам Мозеса. „Ті, які можуть — будують, ті які не можуть — критикують" казав він, тому не боявся критики ні спротиву. Коли йшлося про новий парк, місто, дорогу, будову світової виставки чи спортового майдану Мозес ігнорував критику та ішов безоглядно до своєї мети. Тому його не дуже любили, а радше боялися, особливо його гострого язика. Усі ті непорозуміння та антагонізми підкреслені у величезній, понад тисячасторінковій біографії Мозеса, пера Р. Кера. Не диво, що Мозес не був нею захоплений і не одне опрокидував. Скільки на ділі в ній є правди, а скільки злоби, важко сказати. Але пізнавши Мозеса, як приватну людину, в мене залишився образ блискуче інтеліґентної особистости, яка не лише уміла незвичайно цікаво розказувати, але і слухати, та яка не зважаючи на свої високі пости і впливи була безпосередньою і сердечною.

Зовсім припадковим збігом обставим Мозес та його родина були від 1954 року пацієнтами мого мужа, а з тим не лише він став приятелем родини, але і я. Мозес не шукав для себе і своїх найближчих славних спеціялістів у Ню Йорку,але пізнавши українця, що саме починав практику на чужому терені мав до нього повне довір'я, — як до людини і — як до родинного лікаря. Це шанування людини, а не його посту було притаманним у Мозесовій вдачі. Одним із таких наявних доказів була наша участь у святочному відкритті каналу на ріці Св. Лаврентія між Канадою, а ЗСА, що його робила тоді молода королева Англії Єлисавета. Мозес, як автор цього проєкту, був господарем імпрези та поміж нечисленною групкою запрошених знайшлися і ми. Мозес вітав нас і трактував, як усіх інших гостей, між якими були тодішній посадник міста Ваґнер, заступник президента Ніксона з дружиною Патришія та інші „достойники". Для Мозеса, однак, це не робило ніякої різниці у сердечному відношенні: дарма чи це майбутній президент, чи незнане нікому українське подружжя.

Не один раз Мозес зі своєю дружиною були гостями в нашому домі а його внуки бавилися із нашими дітьми. Він завжди з великою цікавістю слухав наших розповідей про воєнні переживання, залюбки дискутував з мужем про мистецтво, книжки. Цитував легко Шекспіра, але й вмів також знаменито оповідати дотепи. Був незвичайно бистрий та вимагав цього самого від свого довкілля. Усе у нього мусіло іти скоро, негайно, сьогодні, а не завтра. Коли одного разу зламав ногу і через комплікації мусів довше полежати в ліжку, день-у день питався мого мужа чи вже може вставати і був глибоко нещасливий своєю, хай тимчасовою. неміччю. Я частенько заходила з мужем до нього і ми просиджували не одну годину біля його ліжка на живій розмові.

Мозес особливо любив Лонґ Айленд, де на кожному кроці видно було висліди його праці: славну Джонс Біч, стейтовий парк його імені над океаном, два мости почерез залив, усі великі автостради. В Бабилоні мав Мозес скромну хату і в ній перебував більше як у престижевому мешканні в Ню Йорку.

Як сьогодні читаю, що Мозес широкою рукою викидав гроші на свої бюра, на штаб людей, лімузини з шоферами, та це все було не для власної наживи, але для кращого висліду праці. Справді, навіть найбільші його вороги і критики стверджують, що він ніколи особисто не використовував своїх постів на те, щоби нечесно „доробитися" та ніколи не зібрав майна, хоча працював по 15 годин денно. Пригадую лише один випадок, коли він хотів „показатися". Це було весілля улюбленої внучки — Керолайни, яку він провадив до престолу.

(Закінгення на стор. 3)

З господарського життя

Хорге Діяз Серрано, головний директор Пемекс — Петролеос Мехіканос — державної нафтової фірми обнизив ціни на мехіканську нафту на чотири доляри на бочілці. За те проти нього почалася така заїла кампанія, що він під її ударами мусів уступити зі свого посту, хоч на протязі довшого часу на тому пості він здобув загальне признання. Його наступник Хілоі Моктезума Сид пробував змусити покупців платити вищу на два доляри ціну. Одначе це не вийшло. Головний відборець американська компанія Екзон відмовилася за ту ціну помпувати 700,000 ґальонів ропи денно, хоча танкери чекали в портах. Перечекавши так цілий липень, новий директор Пемекс рішив обнизити ціну на два доляри на бочілку, значить дійти практично до цієї самої ціни, яку був запровадив Діяз Серрано та за що його прогнано. Це очевидно, знову збільшило, тиск вниз на ціну нафтової ропи. Незадоволені тим ті країни-продуценти ропи, які вже від довшого часу намагаються періодично підносити на неї ціну. Серед них на першому місці Лівія і Альжир. Савдійська Арабія, яка продає ропу за найнижчу ціну, заявила, що, не зважаючи на надмір подачі, вона й надалі втримуватиме високу продукцію, щоб не допустити до спекуляційної підвишки ціни.

Японські оливні фірми остерегли Іран, що вони зменшать закуп іранської ропи, якщо Іран не обнизить ціни. Тепер Іран вимагає 37 долярів за барилку, а японці домагаються обнижки на чотири доляри на барилці. Японія закуповує близько 300,000 барилок ропи денно від Ірану, що творить більше як одну третю сучасного іранського експорту. Іран, який ще в квітні експортував около півтора мільйона барилок, експортує тепер 700,000 до 800,000 бо не має відборців з огляду на зависоку ціну. Японці є одними з його головних відборців, але тепер вони не хотять платити значно вищої ціни як є на ринку. Для Ірану втрати японського ринку була б великим ударом, бо звідти іранці дістають значну частину закордонних девіз, які їм конче потрібні й без яких вони не могли б набути найважливіших товарів, потрібних для ведення війни.

Управи американських портів східнього побережжя на північ від Балтимору розпочали спеціяльні заходи, щоб дати собі раду з конкуренцією канадських портів, а особливо Монреалю. Канадські порти дають кращу обслугу і за нижчу ціну як-американські, через що в останньому часі порт Ню Йорк втратив 1,25 мільйона тонн вантажу, тобто працю 3,000 до 4,000 робітників. Так само тратять інші порти в північній частині атлантійського побережжя.

Цього року вигас збіжжевий договір між ЗСА і Совєтським Союзом. Переговори в справі заключення нового довготермінового договору, попередній був на п'ять років, не довели до успіху й делеґації обидвох сторін втратили надію, щоб їхні переговори увінчались успіхом. Щоб усе таки якось розв'язати проблему, обидві сторони договорились, щоб продовжити на один рік дійсність попереднього договору. Таким чином в біжучому році, починаючи 1-им жовтня Совєтський Союз закупить принаймні шість мільйонів тонн пшениці в ЗСА. Згідно з договором він може закупить шість до вісім мільйонів тонн, тобто шість мільйонів є — низова, а вісім верхня межа кількости. Американська сторона заінтересована продажем якнайбільшої кількости збіжжя Совєтському Союзові, але ситуація в Польщі й можливість совєтської інтервенції змушували американців бути, обережними. З другого боку росіяни в часі американського збіжжевого ембарго почали закуповувати пшеницю в Арґентині й тепер вони не хотять позбуватися тих можливостей на майбутнє.

Не зважаючи на всі заходи канадського уряду, канадський доляр впав рекордово низько, бо до 80 центів вартости американського доляра. В деяких випадках, а зокрема в прикордонних місцевостях дають за нього тільки 75 американських центів. Стан цей викликав велику хвилю туристики зі ЗСА до Канади. Завдяки тому рух американських туристів до Канади зріс на 15 відсотків, а — канадських до ЗСА впав приблизно у тій самій висоті. Банк Канади і міністерство фінансів плянують підвищити відсоткову стопу, щоб стримувати утечу канадських долярів до ЗСА і навпаки притягнути приплив американських долярів до Канади. Причин на це — багато, а однією з них є тенденція викуповування підприємств, які є в посіданні закордонних капіталів канадцями, що викликує надмірне заінтересування на закордонні девізи. Але є і інші причини.

У липні далі падало число проданих американських авт. В тому місяці продаж американських авт обнизився на 14,7 відсотка у порівнянні з липнем минулого року. Є це пересічна, бо тільки продаж виробів Дженерел Моторс упав на 21 відсотків, зате продаж авт продукції Крайслера піднісся на 10,1 відсотка. Також покращав продаж авт продукції Форда, який в попередньому періоді впав до катастрофально низького рівня.

ПОСИЛЮЄТЬСЯ РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ У СПОРТІ

I

В днях 17-го і 18-го липня 1981 року у невеличкому містечку Ґейтсґед, Великобританія, відбулися міжнародні легкоатлетичні змагання поміж дружинами Великобританії і Північної Ірляндії проти СССР. Акредитованим кореспондентом „Смолоскипа" на цих змаганнях був О. Зінкевич, репортаж якого подаємо нижче.

У п'ятницю, 17-го липня ц. р. англійська преса, під великими заголовками, повідомляла про світові події: літаки Ізраїля збомбили Бейрут, у Польщі відбувся конґрес польської комуністичної партії, скавтмастер зірвав публічно пластову сорочку одинадцятирічному скавтові за те, що він хотів вручити китицю рож королевій Англії...

У цьому самому часі у Ґейтсґеді, невеликому містечку у центральній Англії, яких 400 кілометрів на північ від Лондону, розігравалася не абияка подія спортового і політичного характеру: сюди прибуло з СССР майже сто спортсменів, тренерів і їхньої обслуги. Це, мабуть, вперше після московської Олімпіяди така велика спортова група прибула на Захід без одного свого кореспондента.

Поведінка спортсменів, процедура (в часі роздачі нагород не був виконуваний національний гимн і не підношувано державних прапорів) і офіційні зустрічі вказували на те, що під впливом публічної світової опінії, влада СССР була примушена робити враження, що вона не впихає політику у спорт.

Знаючи ще раніше про цей матч, нас кількох використовуючи своє перебування в Европі, рішили поїхати на цей матч, щоб після Олімпіяди в Лейк Плесід, відновити своє відчуття спортових подій, зокрема таких, у яких беруть участь наші земляки з України.

Непередбачені ускладнення у Скандинавських країнах не дозволили нам прибути на перший день матчу. В Ґейтсґед ми прибули на другий день вранці. Це містечко полонило нас своєю красою, чистотою і зокрема ввічливістю місцевого населення. Замешкали ми у єдиному там великому готелі „п'яти мостів", де й зустріли майже всіх акредитованих кореспондентів англійської преси. У готелі ми довідалися, що його дирекція дуже огірчена, що у ньому не замешкала велика совєтська спортова делеґація, яку примістили у сусідньому кораблебудівельному місті Нюкасл.

У дуже короткому часі ми вже були на стадіоні. перейшовши чотири ступені звичайної бюрократичної процедури, за яких десять хвилин я одержав повну пресову акредитацію і симпатична працівниця пресового центру, з великим пакетом літератури повела мене на пресову трибуну, де, на щастя було ще одне вільне місце біля самих дверей кімнати для інтерв'ю зі спортсменами. Там мене зустрів керівник пресового центру Стен Лонґ, колишній тренер англійського героя в бігах на десять і п'ять тисяч метрів Брендона Фостера. Він привітав мене, як єдиного „кореспондента з СССР" і як єдиного кореспондента з-поза Англії. Мені довелось зразу пояснити йому, що я український кореспондент зі ЗСА і висловити свою прикрість, що мої два товариші не тільки не дістали пресової акредитації, але й мусіли задовільнитись стоячими місцями на стадіоні, бо всі квитки були випродані.

Я скоро простудіював отриману літературу — програму змагань і список спортсменів. Зразу зорієнтувався, що серед спортсменів — кільканадцять українців і з десяток естонців, латишів і литовців. Це означало, що напевно і серед тренерів і обслуги є люди цієї національности.

На пресовій трибуні — обслуга знаменита — вгощають кавою, чаєм і солодким, після кожного матчу зразу приносять пресові повідомлення з результатами.

Не вспів я переглянути одержаної літератури, як до мене підійшов працівник пресового центру:

— Сьогодні ввечері є велике прийняття в готелі „Европа" для совєтських і англійських спортсменів. Усі представники преси запрошені. Ось — тут для вас запрошення.

Я пробую виєднати такі запрошення і для моїх приятелів, переконую, іду до начальства, але безрезультатно.

Не минуло й півгодини, як мене викликають. Заходжу до бюра. Мене ввічливо просять сісти. Питаю, чого мене викликали. Мені ж цікаво дивитись на матч.

— Про українців у Великобританії ми знаємо досить багато, — говорять мені. — Не найкращу ви тут маєте репутацію. Вас прибуло сюди кількох. Ми прийняли вас з відкритими раменами. Ми б вас дуже просили не робити жадних бешкетів. І борони Боже не намовляйте спортсменів до втечі. Ми хочемо в Ґейтсґеді розбудувати центр міжнародного спорту. Цілою душею всього цього є Бренд Фостер. Ви напевно прибули сюди з якоюсь ціллю. Нам було б дуже прикро, коли б ви спровокували міжнародний інцидент...

— А це як? — говорю їм. — Ви ж бачите, що ми ще з ніким не говорили з команди СССР.

— На стадіоні це буде неможливо, — говорять мені. Але сьогодні увечері ви будете на прийнятті. Там буде багато нагод до розмов. Тому ми просимо вас, щоб ви не сідали до стола совєтської делеґації. Ми вже зарезервували для вас місце біля вас.

Я дякую їм за ввічливість і прошу, щоб мені уможливили виконувати журналістичні обов'язки.

— Дивіться, — говорю я, — на трибуні, за моїми плечима відбуваються інтерв'ю зі спортсменами. Я ще не бачив там ані одного спортсмена з СССР. Я хотів би мати з деким з них інтерв'ю. Зокрема з тими, які вже закінчили змагання. Чи можете такі інтерв'ю зорганізувати.

— Давайте прізвища. До п'ятнадцяти хвилин ви будете їх бачити.

— Ось вам перше прізвище — Катерина Фесенко.

Вони взяли мою записку, а я повернувсь на трибуну. Минуло п'ятнадцять хвилин, минуло півгодини, а ніхто не з'являвся. Тоді я подав й інші прізвища.. Подали також кореспонденти великобританської преси — Літвінова, Ковцуна, Винниченка. Любу Смолку... Але ніхто не прийшов.

(Закінчення буде)

„Самопоміч" у Чікаґо започаткувала святкування свого 30 -річчя

Неділя, 2-го серпня 1981, довго залишиться у пам'яті, як Веселий День каси „Самопоміч" на оселі в Равнд Лейку. Приготування до цього дня почалися кілька місяців перед тим. Дирекція каси ухвалила 30 нагород для своїх членів у висоті 10.000 долярів. Хоч оселя „Самодопомога" має багато місця, але цим разом виглядало замало. Вже перед обідом паркова площа була заповнена, і тому багато авт паркувало на спортовій площі. Окремі відзнаки, у формі емблеми 30-річчя каси, прикрашували кожне авто, а члени отримали спеціяльні кубки (теж з відзнаками „Самопомочі").

Біля 1,400 учасників зібралося перед 12-ою годиною на спеціяльну Службу Божу і Молебень, котрі відслужив настоятель собору свв. Володимира і Ольги о. митрат М. Бутринський. У своїй проповіді настоятель Собору підкреслив вагу та значення кооперативного руху, а каси „Самопоміч" зокрема. Мала горстка ентузіястів кооперативної ідеї сказав о. митрат, започаткувала касу 30 років тому сумою 300 дол., а сьогодні ми виросли до 35 мільйонів дол. Це доказ великого діла, що вже самою назвою „Самопоміч" — говорить саме за себе. Наші гроші в американських банках ніколи не принесли б тієї користі для нашої громади, що приносить каса „Самопоміч". Допомога молодечим організаціям, громадським, українським церквам — це доказ великої жертвенности та співпраці нашої громади, поминаючи вже користі для самих членів. Молебень у намірені 8,000 членів каси „Самопоміч" закінчено многоліттвієм для Управи і членів. Слова пісні за Патріярха Йосифа, та „Боже Великий" рознеслися далеко поза межі оселі на славу Бога й українського народу.

Після Служби Божої свято офіційно відкрив, привітавши о. митр. М. Бутринського, д-ра Ю. Куляса, президента щадниці „Певність" й інших гостей дир. Роман Мицик, президент кас. Дальше ведення програми перебрав заступник президента інж. Р. Бігун. Усі члени дирекції і працівники каси виконували різні функції. Галя Янчишин, Н. Шуя й О. Фединяк з іншими працівниками займалися кухнею; І. Печенюк керував кухнею; П. Боєчко займався напитками (їжі та напитків було досхочу). Б. Батраль і М. Паньків відповідали за фінанси, І. Павлик — за паркування авт, В. Войтихів відповідав за цілість програми. Б. Мацюх був шефом транспортації. Р. Мицик і дир. О. Плешкевич вітали гостей. За цілість підготови та переведення свята відповідав П. Олексюк, а О. Касіян допомагала в різних функціях на площі фестину.

На кооперативний Веселий День прибули визначні гості — посадник міста з дружиною в асисті адмірала Гейса, стейтовий сенатор М. Куляс, представник Іллинойської Ліги кредитових кооператив та інші.

Після обіду були предбачені мистецькі програми: виступи мистецького ансамблю СУМ-А „Україна", театральної групи ОДУМ-у, паяців, оркестри тощо.

Мабуть, Веселий День був такий вдалий, що одного дня не вистачало на повну програму. Біля 3-ої год. почав падати зливний дощ і, з огляду на погоду, програма не скінчилася. Що найважливіше видачу 10,000 дол. нагород перенесено на інший день.

У неділю, 16-го серпня, на Равнд Лейку відбудеться День УНСоюзу і УБСоюзу і, правдоподібно, при тій нагоді можна буде продовжувати Веселий День спільно з нашими Союзами.

Д.Г.

Роберт Мозес...

(*Продовження зі стор. 2*)

Але, як порівнюю тепе у споминах весільне прийняття у приватному клюбі навпроти Центрального Парку, то кількість гостей (нас було менше сотки) і сама гостина були куди скромніші, як не одне українське теперішнє весілля. На тому весіллі Мозес, як завжди був осередком уваги, своєю промовою, дотепом і бистротою. Цю його бистрість та невсипущу енерґію, не зважаючи на його старший вік, ми завжди подивляли та спостерігали як мало людей могло видержати його темпо праці. Особливо не була всилі видержати цього його дружина Мері, яка щораз більше хворіла, не залишала хати в Бабилоні, а там і померла на руках мого мужа, до якого мала безмежне довір'я. Дуже коротко після її смерти, Мозес одружився вдруге з багато молодшою від себе своєю секретаркою, яка могла і хотіла додержувати кроку в його стилі життя. Добре пам'ятаю, як Мозес повчав мене, що у публічному житті, коли хто має будь-яку ціль, не може оглядатись на боки, бо як казав: „Якщо шляхетний кінець не оправдує замірів, що інше може оправдати?

А все ж у пізнішому особистому житті Мозес цієї засади не міг застосувати. Затяжна недуга дружини, постійні клопоти з доньками, які терпіли на комплекс дітей славного батька, а вкінці трагічна смерть внука в автомобільному випадку — все те зустріло його в часі коли він мав великі та широкі пляни нових доріг, нових мостів та нового удосконалення Ню Йорку.

І сам змушений „оглядатись на боки" Мозес уперше в своїй 44-річній кар'єрі програв боротьбу за свої пляни з тодішнім губернатором Н. Рокефелером і поволі усунувся в тінь. Ще тільки час від часу старий лев підносив голову зі своєї криївки у Бабилоні, але це вже не був Роберт Мозес, яким ми його знали. Все ж був активним майже до кінця життя, писав та читав багато та цікавився усіми актуальними подіями, боліючи над падінням Ню Йорку. Вірив, що лише постійна фізична та умова активність консервує людину перед хворінням і старістю і це доказав своїм довголіттям.

Помер, хворіючи несповна 24 години на 92-ому році життя, у цій лікарні та в цій скромній кімнаті, якої обстановку добре знаю, переживши лише на півтора місяця свого лікаря, якого уважав своїм приятелем.

Перед вирішними...

(*Продовження зі стор. 2*)

П'ять завдань

Закінчуючи дев'ятий надзвичайний з'їзд, Каня, новообраний перший секретар партії і генерал Ярузельскі, прем'єр уряду підкреслили в своїх кінцевих виступах перед делегатами вийнятковість ситуації й ті незмірні та неспівмірні до їхніх сил і засобів завдання. Від виконання, чи невиконання цих завдань залежить дальший розвиток подій у Польщі. Якщо їх хоча якоюсь мірою виконають, остання битва і її успіх будуть підставою і ґрунтом для дальших успіхів, якщо ж їх не виконають, прийде реакція, а з нею поганий привид Москви з усіма наслідками.

Про це знав, або це відчував кожен делеґат, бо з тим вони прибули зі своїх осередків, з народної гущі і те вони підкреслювали на кожному кроці. Ті завдання можна уйняти в п'яти точках:

1) Збереження загального, суспільного характеру польського зрушення, у якому беруть участь всі елементи польського народу й завдяки чому воно повністю може бути окреслене всенародним;

2) змонтування, чи вирощення справжньої, нової провідної ланки польського суспільства;

3) збереження й закріплення та розбудова осягнених здобутків, які в особливо сприятливих умовах вдалося вирвати від совєтського керівництва;

4) відхилення майбутніх совєтських наступів на польські здобутки, які неминуче прийдуть. Москва не погодиться на півсвобідний польський острів у поневоленому совєтському морі;

5) перемога й вихід з існуючої господарської кризи й намічення та заініціювання нових методі нових форм польського господарського життя.

Кожне з цих завдань творить собою величезний комплекс, який охоплює усе польське суспільство й вимагає величезних зусиль. Одні з цих завдань треба виконувати вже, як, наприклад, боротьба з катастрофальним господарським положенням, до інших треба готовитися, як, наприклад, відхилення нового російського наступу, або навіть його відбиття. Усі ці завдання взаємно зі собою пов'язані, їхня реалізація зміцнює цілість, а їхні невдачі були б відчутні в кожному іншому відношенні.

(Продовження буде)

ПРИЯТЕЛІ РОБЕРТА СТРАВСА, колишнього голови Крайового комітету Демократичної партії і офіційного дорадника колишнього президента Джіммі Картера, настоюють на тому, щоб він, Стравс, кандидував в 1984 році на президента з Демократичної партії. Політичні спостерігачі звертають увагу, що Стравс досі не сказав твердого „ні" і це вказує, що він передумує пропозицію приятелів і бере її під увагу.

Відбувся з'їзд ОБУЛІД-у в Гантері

У суботу, 25-го липня, відбувся традиційний літній з'їзд ОБУЛІД-у в Гантері у приміщенні Українського Культурного Центру „Гражда".

На цю милу зустріч з'їхалася велика кількість членів, із їхніми родинами, та запрошені гості, і у дружньому родинному настроєві провели весело вакаційний час. Ця зустріч спричинилась до кращого співжиття у товаристві та плекання лісівницьких традицій.

Лісмайстер Є. Дорош відкрив з'їзд, привітав присутніх на залі та побажав приємної забави. Отець д-р Войнар (із Гленкова) перевів молитву. Вся зустріч була переплітена привітами, спогадами, дискусією на актуальні теми, можна було почути „Многая літа" з різних інтенцій. Особисто вітав присутніх основоположник церкви св. Івана Хрестителя та Культурного Центру „Гражди", д-р І. Макаревич, який не жалів теплих слів по адресі ОБУЛІД-у, як малого, але примірного товариства, та підкреслив існування „Гражди", як важливого пункту та приміщення для майбутніх імпрез. Далі особисто вітав присутніх делегат від Товариства Українських Інженерів, архітект Іван Заяць. Рівнож колеги, які не мали можливості взяти особисто участи, переслали теплі привіти, які відчитано під оплески присутніх. До тих, які приїхали і чулися „душею" з товариством були: інж. Р. Ільницький із Аргентини, інж. Б. Гамота із Міннеаполісу, інж. Є. Людкевич із Каліфорнії, В. Марчак та Є. Лятишевський із Дітройту та інші. Слово забрали: почесний лісмайстер Є. Бачинський, який, маючи поетичний хист, прочитав віршик, присвячений з'їздові, головний редактор „Вісника" (орган ОБУЛІД-у) кількакратно аналізував стан нашого товариства, інж. Р. Яримович переповів спогади з ловецтва, інж. М. Сірий порушив справу ловецтва взагалі та запросив до себе на полювання (він має в Гантерських горах велику посілість). Далі слово забрали: інж. Р. Вергун, П. Ушак, Л. Пришляк, Стефанія Дорош, господар бенкету, та інші.

Негайно після бенкету члени мали змогу побачити п'єсу Винниченка „Чорна пантера", яка відбулась в цій самій залі „Гражди".

Якщо взяти під увагу сприятливу соняшну погоду, прекрасно удекоровану залю „Гражди" в гарній, гірській околиці Гантеру та дружню милу атмосферу самого з'їзду, можна вважати цей традиційний літній з'їзд вдалим, який, напевно, залишив гарний спомин у його учасників.

Є.Д.

Тиждень Поневолених Націй У Клівленді

Тиждень Поневолених Націй відзначено у Клівленді в цьому році відмінно від стандартного зразка з попередніх років.

Старанням Об'єднання Національностей в Огайо, яке заснував і очолює американський діяч Ралф Перк, а екзекутивним директором є д-р Б. Футей, влаштовано на великій площі побіч Магістрату у Клівленді Ярмарок усіх народів у днях 13-16-го липня. Його відкрив посадник міста Юрій Войнович і відчитав видану Проклямацію, в якій, між іншим, протестував проти допущення совєтських документів до американських судів. Промовляв також голова Комітету Тижня Поневолених Націй хорват Йосиф Бусилович. З українців на цім Ярмарку (фестивалі) мали станки, де продавали харчі, Відділ Т-ва УСМолоді ім. Міхновського і Братство з парафії св. Йосафата.

Дні 20-24-го липня були присвячені поневоленим народам на радіоавдиціях д-ра Івана Манолеска в годинах 7-9 вечора на станції ВЕРЕ. Кожного вечора виступали два-три представники та інформували про поневолення їхніх народів большевицькою Москвою. Крім них, у тих панелях взяли участь і слухачі, які телефонічно висловлювали їхні погляди. Тоді під проводом керівника авдиції, знавця відносин у східній Европі, велася дискусія, звичайно оборона панелістами причин і тез Тижня Поневолених Націй.

Виявилося, що серед американського громадянства не всі співчувають поневоленим комунізмом численним народам у світі і що ще існують задурманені фальшивою пропаґандою „доброго вуйка Джова" і недавнім детантом. З того погляду радіовий засіб голошення правди про діла і цілі комунізму є дуже корисний.

Речниками українців виступили: проф. д-р М. Пап і д-р Б. Футей (разом із головою Р. Перком у першому дні) та проф. д-р Ю. Кульчицький (у другому панелі).

Також українська радіоавдиція, яку веде С. Зорій в год. 6.30-7 вранці, щодругої неділі на хвилях 93.1 ФМ, присвятила Тижневі Поневолених Націй статтю 19-го липня. Згідно з закликом Єпископату, священики відправили у своїх церквах Богослуження у намірені переслідуваних народів.

На закінчення Тижня Поневолених Націй у неділю, 26-го липня вполудне українці (голова УЗО д-р Футей) і жиди обговорювали свою співпрацю і становище до переслідування народів у СССР на телевізійній авдиції „Діялог", яку провадив Роберт Гейлі.

Із сумом слід завважити, що ні місцева преса, ні телебачення не інформували мешканців про Тиждень Поневолених Націй, ані про проклямації президента Реґена та посадника Войновича. Слід подбати про кращу рекляму і поміж своїми і публічними засобами інформації серед загалу населення.

Степан Кікта

Матура в Рідній Школі ім. Л. Українки в Сиракюзах

Після довгих років відданої праці і немалих зусиль та трудів прийшла в кінці заслужена нагорода. Тринадцять молодих українських хлопців і дівчат закінчили успішно навчання в нашій школі, завершуючи його матурою.

Письмовий матуральний іспит відбувся 2-го травня. Всі учні завершили його успішно. Усний іспит відбувся 9-го травня під проводом голови комісії, призначеної Шкільною Радою, Нелі Стецьків із Баффало. В склад комісії увійшли ще о. митрат Василь Середович; о. протопресвітер Іван Данилевич; д-р Мирон Ткач, директор школи; мгр Павло Маляр; мгр Микола Дупляк і Михайло Середович,- учителі.

До матури приступили такі учні: Віра Жовніренко, Володимир Ільчишин, Стефа Кохан, Стефан Кохан, Ніля Микитин, Наталка Назаренко, Іван Пічкур, Богдан Прибила, Маруся Смага, Стефан Тимків, Віктор Тимченко, Наталка Чомко. Як екстерніст, іспит склав Іван Майовський. У загальному кандидати до матури були добре підготовані і виказали задовільне знання з усіх предметів. З дуже добрим поступом склало п'ять учнів, а сім—з добрим.

Роздача матуральних свідоцтв відбулася 13-го червня, а опісля була забава з танцями. Вже не раз у довголітній історії нашої школи відбувалися подібні імпрези. І як завжди у минулому, так і тепер мали вони характер справді винятковий зі зворушливими моментами. Всією імпрезою вміло проводив проф. Павло Маляр.

Отець митрат Василь Середович перевів молитву і сказав коротке слово, відповідне до хвилини. Він радів, що наша громада і церковне життя збагачується новим надійним наробком. Директор школи д-р М. Ткач заторкнув багато важливих проблем нашого рідного шкільництва та склав подяку батькам за те, що вони зрозуміли вагу і значення рідної школи.

Наприкінці прощав абітурієнтів Михайло Середович опікун матуральної кляси. Ввечері того ж дня відбулася також роздача нагород за найкращі успіхи в науці, почавши від садочка, а закінчивши найвищими клясами. Молодь пізніше дуже гарно забавлялася.

Михайло Середович

Дю Понт...

(Продовження зі стор. 1)

часних господарських умов в ЗСА. Процес перебирання одних компаній другими й таким чином концентрація щораз більших промислових капіталів в одних руках стала неначе епідемією в цій країні.

Про це широко розписуються газети й журнали, а деякі навіть уже передбачують небезпечні наслідки таких процесів. Коноко хотіли купити різні великі компанії, які нагромадили неймовірні капіталові засоби, а серед них оливна компанія Мобіл, горілчана Сіґрем, а навіть були канадські кандидати до цього.

Дю Понт придбав 55 відсотків удилів Коноко, за які він заплатив майже чотири більйони готівкою та багато більше своїми власними уділами, що разом дало коло 10 більйонів і таким чином є це найбільшою дотепер в історії того рода трансакцію, тобто перебрання однієї величезної компанії другою ще більшою. Викуп компанії Коноко почався минулого року, коли аґресивна канадська Дом Петролеум викупила Гадсом Бей оливну компанію, яка була власністю Коноко.